

Tisková zpráva Social Watch Česká republika 2018

ELITY SELHALY – ROZDĚLENÁ SPOLEČNOST

(Praha, 19. 7. 2018) **U příležitosti Politického fóra OSN (HLPF UN) v New Yorku, v jehož průběhu zveřejnil Social Watch rozsáhlou analýzu Spotlight on Sustainable Development, která obsahuje i popis situace v České republice, přinášíme zprávu české pobočky Social Watch pro rok 2018.**

Česká společnost je rozdělená. Liberální politická pravice, která v podstatě od převratu v roce 1989 určovala veřejný diskurs, pokračuje v opakování toho, že žijeme v nejlepších možných časech. Zapomíná, že velká část společnosti přechodem k tržní ekonomice příliš nezískala, ale naopak v jistém smyslu ztratila.

Lidé

Mezi nejpalčivější problémy současnosti patří exekuce. Oproti předchozímu roku se počet fyzických osob v exekuci zvýšil o 3,4 procenta na 863 tisíc a započítáme-li do toho i rodinné příslušníky, dotýkají se exekuce až 2,5 milionu obyvatel ČR. V ČR je v exekuci dokonce 6 tisíc dětí do 18 let a přes 120 tisíc seniorů nad 60 let, kterým tak zůstává jen zákonem stanovené nezabavitelné minimum.

Dostupnost bydlení se stále zhoršuje. V roce 2017 meziročně vzrostla průměrná nabídková cena bydlení o 13,8 procenta. V porovnání s rokem 2010 se nájemné v Česku zvýšilo v průměru o 21 procent. Nejvíce v Praze – více než o polovinu. Nedostatek bytů přispívá k obchodu s chudobou, který veřejná správa není schopna řešit a politici ho ignorují s neustálým poukazováním na potřebu volného trhu. Etnická diskriminace na neregulovaném trhu vede k předražování bydlení pro marginalizované skupiny.

Nerovnosti mezi muži a ženami se nedaří snižovat. V rámci globálního indexu genderových nerovností za rok 2017 se Česká republika umístila na 88. místě ze 144 hodnocených zemí. Ženy v České republice v průměru vydělávají o 21,8 % méně než muži, v rámci Evropské unie je ČR na předposledním místě. Nižší mzdy a nerovnoměrné zapojení žen a mužů do neplacené práce v domácnosti a péče o děti se následně promítá do nižších penzí žen a většího ohrožení žen seniorek chudobou. Vláda se přitom snaží zrušením podpory genderových organizací omezit přístup žen ohrožených šikanou, násilím či chudobou k bezplatným službám.

Proto je nutné převést exekuce opět pod stát, prosadit systematickou podporu organizací zabývajících se otázkami genderové spravedlnosti a přijmout potřebnou legislativu s patřičnými finančními nástroji pro podporovanou výstavbu nájemních bytů ve veřejném a družstevním vlastnictví a na podporu programu housing first.

Planeta

Vláda přijala Strategický rámec hospodářské restrukturalizace uhelných regionů, který by měl směřovat od těžby uhlí k moderní ekonomice. Zároveň by se měl zaměřit na snižování sociálních rozdílů a lepší životní prostředí. Hrozí mu ale, že zůstane jen na papíře.¹ Některé vládní kroky, jako prolomení limitů na dole Bílina, dokonce směřovaly opačným směrem.

Parlament v červnu 2017 schválil zákon, který od roku 2019 zakazuje chov zvířat pro výhradní účel produkce kožešin. Naše země se tak přiřadila k desítce států, které již nechvalně proslulé kožešinové farmy zrušily.

V průběhu roku 2017 byly přijaty dvě novely, které mění zákon o posuzování vlivů na životní prostředí (EIA), které omezují možnosti občanů vyjádřit se k velkým projektům a zavádějí různé výjimky z řádného posouzení jejich dopadů na okolí. Jde zřejmě o největší omezení občanských práv od roku 1989.

České vládě by měla zadat vypracování nezávislé energetické koncepce ČR, která by upřednostňovala bezpečnou, nezávislou, decentralní a participativní energetiku, založenou na nejmodernějších obnovitelných zdrojích, akumulátorech a pokročilé organizaci sítí, výroby a spotřeby. Občanům musí být navržena práva na participaci při rozhodování o dopadech staveb a těžebních projektů na přírodu a životní prostředí.

Prosperita

Rok 2017 byl pro českou ekonomiku úspěšný. Spotřeba domácností těžila z růstu mezd, který byl dále poháněn napjatou situací na trhu práce, znovu se obnovila investiční aktivita. Největší příspěvek k HDP přišel ovšem od zahraniční poptávky dané konjunkturou ve všech hlavních ekonomických centrech.

Rekordní počet volných pracovních míst přispěl významně ke mzdovým nárůstům (podobně jako další navýšení minimální mzdy, na 12 200 Kč od počátku roku 2018, která však nadále zůstává pod hranicí chudoby). Míra zisku je v ČR vysoko nad průměrem EU: 49,4 % versus 40 %, na zisky firem jde podstatně více než na náhrady zaměstnancům.

Pozitivně skončilo i hospodaření státního rozpočtu. Schodek činil pouze -6,2 mld. Kč. Na straně příjmů nadále dominovala z daní DPH a příspěvky na sociální zabezpečení. Nadále tedy trvá situace, kdy příjmová strana spočívá nejvíce na regresivní dani z přidané hodnoty, která není dostatečně vykompenzována progresí u fyzických osob či daněmi majetkového charakteru.

Je nezbytné zavedení daňové progresy do daňového systému, ČR musí učinit posun od modelu založeného na levné práci a vláda musí obnovit svou schopnost investovat, tj. plánovat strategicky, udržitelně a dlouhodobě, ať již právě v oblasti bydlení, infrastruktury, energetiky či životního prostředí.

Mír a spravedlnost

Vývoz zbraní z České republiky se za posledních 6 let zčtyřnásobil, přičemž v roce 2017 měl podle odhadů přesáhnout hodnotu 20 miliard Kč. Suverénně největším příjemcem českých zbraní a vojenského materiálu v roce 2016 byl válkou zmítaný Irák.

¹ <https://restartregionu.cz/restart-neni-chimera-ale-zcela-konkretni-reseni-konkretnich-opatreni/>

Do Saúdské Arábie, jejíž bombardování Jemenu způsobuje humanitární katastrofu, byl vyvezen materiál včetně munice v hodnotě 14,5 miliónu eur. Další vojenský materiál v hodnotě 7 miliónů eur byl zase vyvezen do Ruska, na které je uvaleno vojenské embargo EU.

České vývozy zbraní do Ázerbájdžánu jsou v rozporu s mezinárodními závazky České republiky. Ministerstvo zahraničních věcí se vymlouvá na spekulace v rámci exportu, ale to je nezbavuje odpovědnosti.

Doporučujeme důslednější kontrolu zbrojních firem vyvážejících zbraně v souladu s přijatými mezinárodními standardy kontroly tohoto typu obchodu.

Partnerství

Česká republika se zavázala k naplňování Cílů udržitelného rozvoje. S nástupem nové vlády byla ovšem celá agenda odsunuta na druhou kolej.

Situace se dále zhoršuje na poli rozvojové spolupráce. Nadále rostou požadavky na projekty rozvojové spolupráce, především v oblasti bezpečnosti a migrace. Tyto požadavky však nejsou podpořeny ani strategiemi, ani dostatečnými prostředky na jejich realizaci. Česká oficiální rozvojová spolupráce zůstává nadále netransparentní. Přes stále rostoucí odpor jakkoli se podílet na řešení uprchlické krize v EU s poukazem politiků na to, že Česko bude pracovat na řešení problémů v místě vzniku, neustále klesá alokace prostředků na tyto projekty. Zatímco v roce 2016 jsme přispívali 0,14 % hrubého národního důchodu (HND), v roce 2017 jsme na rozvojovou spolupráci dávali již jen 0,13 %. Přitom závazek České republiky byl přispívat na globální rozvoj částkou ve výši 0,33 % HND v roce 2015.

Je potřeba zvýšit míru participace občanů a jejich sdružení při přípravě implementačních dokumentů Agendy 2030. Doporučujeme zvýšit efektivitu rozvojové spolupráce a humanitární pomoci především jejich sbližováním a soustředěním na přenos know-how.

Autoři a spoluautoři:

Ondřej Lánský (editor), Tomáš Tožička (editor), Markéta Mottlová (Genderová rovnost), Linda Sokačová (Bydlení), Radek Hábl (Zadluženost), Milan Smrž, Daniel Vondrouš (Planeta – Životní prostředí), Ilona Švihlíková (Prosperita), Peter Tkáč (Mír a spravedlnost), Pavel Šremer (Partnerství – Implementace Agendy 2030 v ČR).

Další informace: Tomáš Tožička, tomas.tozicka@educon.cz

SW2018. Elity selhaly – rozdělená společnost: www.socialwatch.cz

Spotlight on Sustainable Development 2018: socialwatch.org/report2018